

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย
: มุลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมา

The political participation of the Thai Youth:
: impact model and results.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์* และ รัตนาวดี ลำพาย**

Wanlop Rathachatrannon* and Rattanawadee Lampai**

* อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐศาสนประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** ผู้อำนวยการศูนย์เนชั่นบางนา มหาวิทยาลัยเนชั่น

บทคัดย่อ

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย พบว่า ด้านการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ (X1) ด้านการเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง (X2) ด้านความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง, (X3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถพยากรณ์มูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ได้ร้อยละ 72

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, เยาวชนไทย, รูปแบบ

ABSTRACT

The relationship between the model and the consequences of the political participation of the Thai youth found the participation in political/public issues (X1). Access to the influence of direct decision (X2) is an effort in the political influence. Public or own group, (X3) There is a positive correlation with the consequences of significant political participation in statistics at the .01 level and the variables. There are three different ways to forecast the patterns and results of the political participation of the Thai youth.

Keyword: political participation, Thai Youth, model

บทนำ

เมื่อพิจารณารูปแบบของระบอบประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ ประชาธิปไตยทางตรง ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ (อ้างถึงในวรศักดิ์ อรรถมนเณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2549, น. 12-16) ซึ่งในการปกครองตามวิถีทางของประชาธิปไตย สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่ถือว่ามีความสำคัญพื้นฐานของประชาธิปไตย ได้แก่ การเลือกตั้ง การร่วมรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ และการร่วมรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง ซึ่งประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและ การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนให้เท่าเทียมกัน อำนาจในการตัดสินใจและ การจัดสรรทรัพยากรต่างๆ นั้น จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน มีการเพิ่ม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีความยืดหยุ่นได้ กล่าวคือ มีโครงสร้าง การทำงาน ที่สามารถตรวจสอบได้ มีความโปร่งใสและคำนึงถึงความต้องการทรัพยากรของผู้มีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมของประชาชนมีทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ (วรศักดิ์ อรรถมนเณ และถวิลวดี บุรีกุล , 2549, น. 25) ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทัศนคติในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของรัฐบาลที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนทำให้รัฐมีความระมัดระวังรอบคอบในการกำหนดนโยบายบริหารงานพร้อมทั้งยังสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างเหมาะสม ตั้งแต่กระบวนการเลือกตั้ง การร่วมรวมตัวเป็นกลุ่มผลประโยชน์ และการร่วมรวมตัวกันเป็นพรรคการเมือง (วิสุทธิ โพธิ์แท่น, 2550, น. 51)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบการปกครองประชาธิปไตย เป็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมบริหารจัดการ กิจกรรมทางการเมือง หรือการกระจายอำนาจการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากรในชุมชนต่างๆ เพื่อให้ประชาชน ให้เกิดความเสมอภาคเป็นธรรมตามลักษณะของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ซึ่งประชาธิปไตยอย่างกว้างขวางมากตามกระบวนการทางการเมืองของประเทศไทย มี

ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการกระจายอำนาจตั้งแต่ระดับประเทศจนถึงระดับท้องถิ่นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อมทางการเมือง ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามแนวคิดของเลสเตอร์ มิลแบร (Milbrath, 1965, p.18) ได้เรียงลำดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากการมีส่วนร่วมน้อยไปหาการมีส่วนร่วมมาก ตามลำดับการมีส่วนร่วมไว้ 11 ขั้น เช่นเดียวกับแนวความคิดของอัลมอนด์ และเวอร์บา (Almond and Verba, 1965, p.14) ได้อธิบายความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ 3 ระดับ ซึ่ง (Arnstein, 1969, pp. 216 – 224.) ได้เสนอแนวคิดบันไดมีส่วนร่วมของประชาชนได้กำหนดการมีส่วนร่วมของพลเมืองออกเป็น 8 ขั้นตอน ซึ่งแต่ละระดับที่แตกต่างกันของการมีส่วนร่วมจากล่างขึ้นบน และในปี 1976 อัลมอนด์และโพลเวลล์ (Almond and Powell, 1976, pp. 145-146) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบตามธรรมเนียมปฏิบัติและรูปแบบที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติ

หากพิจารณาบริบทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยในปัจจุบัน ที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อมในรูปแบบตามธรรมเนียมปฏิบัติและรูปแบบที่ไม่เป็นไปตามธรรมเนียมปฏิบัติตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นระดับกลุ่มบุคคล กลุ่มชุมชน สื่อสังคมออนไลน์ การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การร่วมชุมนุม/ประท้วง เคลื่อนไหวทางการเมือง การลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเยาวชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองผ่านเฟสบุ๊ค สื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ส่งผลทำให้เกิดกระแสกลุ่มเยาวชนส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดกลุ่มแนวคิดอนาคตใหม่ที่คาดหวังให้การเมืองไทยเปลี่ยนแปลงไปจากการเมืองแบบดั้งเดิมที่อำนาจการปกครองรวมอำนาจไว้เพียงเฉพาะกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองไม่กี่กลุ่มเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้จากการเลือกตั้งวันที่ 24 มีนาคม 2562 ที่กลุ่มพรรคการเมืองตั้งใหม่ขนาดเล็กและขนาดกลางสามารถได้รับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจากคะแนนเสียงของประชาชนทั่วประเทศ

จากข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและเยาวชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไทยทั้งนี้ หากมีการศึกษารูปแบบ ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบการปกครองประชาธิปไตย ย่อมเป็นผลดีและสามารถชี้ให้เห็นถึงคุณค่า บทบาทของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นไปลักษณะใด มีความสอดคล้องสัมพันธ์ต่อการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย : มูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมา อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับในสภาพบริบทการเมืองปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย
- 2) เพื่อศึกษามูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาศึกษาการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่อาศัยอยู่ในเขตภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน เชิงปริมาณ 400 ตัวอย่าง เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ผลวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลมูลเหตุที่นำไปสู่การมีส่วนร่วม

1.1 ปัจจัยด้านทรัพยากรส่วนบุคคล

สรุปผลข้อมูลส่วนบุคคลมูลเหตุที่นำไปสู่การมีส่วนร่วมในด้านทรัพยากรส่วนบุคคลของเยาวชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 336 คน คิดเป็นร้อยละ 84.0 และเป็นเพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 ส่วนใหญ่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 และมีอายุระหว่าง 19 - 21 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 โดยมีอายุระหว่าง 22 - 25 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.0

ด้านระดับการศึกษา พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมาได้แก่ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0, มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0, สูงกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 และปวส./อนุปริญญา หรือเทียบเท่า จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0

ด้านอาชีพ พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 296 คน คิดเป็นร้อยละ 74.0 รองลงมาเยาวชนมีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 เป็นพนักงานบริษัท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 และอื่นๆ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

ด้านรายได้ พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 และมีรายได้ระหว่าง 15,001 – 25,000 บาท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

ด้านประสบการณ์ทางการเมือง พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยเคยไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมาได้แก่การเคยไปใช้สิทธิ์ลงประชามติ จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 และเคยเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

1.2 ปัจจัยด้านการจูงใจ

สรุปผลปัจจัยด้านการจูงใจของเยาวชนส่วนใหญ่มีการจูงใจด้านความรู้สึกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเรื่องการสนใจทางการเมืองและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวน 368 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 รองลงมาได้แก่ รับรู้ข้อมูล สิทธิหน้าที่เกี่ยวกับทางการเมือง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

เยาวชนส่วนใหญ่ความรู้สึกว่าระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน จำนวน 372 คน คิดเป็นร้อยละ 93.0 และมีเยาวชนจำนวน 28 คน คิดเป็น ร้อยละ 7.0 ความรู้สึกไม่แน่ใจว่าระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน

เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จำนวน 388 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 และความรู้สึกไม่แน่ใจว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0

นอกจากนี้เยาวชนเห็นว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเหมาะสม จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 80.0 และไม่แน่ใจกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0

ส่วนที่ 2 รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

สรุปผลรูปแบบของส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.81$, S.D.=.386) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เยาวชนมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ ($\bar{X}=4.84$, S.D.=.402) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง ($\bar{X}=4.82$, S.D.=.402) และสุดท้ายความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง ($\bar{X}=4.74$, S.D.=.503) เมื่อพิจารณาตามรายด้านและรายข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84$, S.D.=.402) เมื่อพิจารณารายข้อ

พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการพูดคุยสนทนา แสดงความคิดเห็นทางการเมือง กับเพื่อน และคนใกล้ชิด ($\bar{X}=4.87$, S.D.=.365) มากที่สุด รองลงมาคือ การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เฟสบุ๊ค ไลน์ ทวิตเตอร์ เป็นต้น ($\bar{X}=4.84$, S.D.=.441) และสุดท้ายคือ เยาวชนชักชวน โน้มน้าวให้บุคคลอื่นๆ มีความเชื่อความคิดเห็นทางการเมืองเหมือนตนเอง ($\bar{X}=4.82$, S.D.=.456) ตามลำดับ

ด้านการเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.82$, S.D.=.402) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น จุดเทียนแสดงสัญลักษณ์ การมอบดอกไม้มาก ($\bar{X}=4.85$, S.D.=.385) มากที่สุด รองลงมาคือ การเข้าร่วมรณรงค์ทางการเมือง การประท้วงรัฐบาล ($\bar{X}=4.82$, S.D.=.456) และสุดท้ายคือเยาวชนมีส่วนร่วมรณรงค์ติดต่อประสานงานของกลุ่มการเมือง ($\bar{X}=4.81$, S.D.=.410) ตามลำดับ

ด้านความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$, S.D.=.503) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเป็นสมาชิกกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง ($\bar{X}=4.78$, S.D.=.488) มากที่สุด รองลงมาคือ เยาวชนสนับสนุนกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมือง ($\bar{X}=4.76$, S.D.=.478) และสุดท้ายเยาวชนเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ชาติ หรือท้องถิ่น เป็นต้น ($\bar{X}=4.74$, S.D.=.503)

ส่วนที่ 3 ผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

สรุปผลที่เกิดขึ้นตามมาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$, S.D.=.343) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการใช้สิทธิพลเมืองตามกฎหมาย ($\bar{x}$ =4.84, S.D.=.379) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การพัฒนาดตนเอง ($\bar{x}$ =4.73, S.D.=.433) และสุดท้ายการปกป้องผลประโยชน์อย่างเสมอภาค ($\bar{x}$ =4.75, S.D.=.334) เมื่อพิจารณาตามรายด้านและรายข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการใช้สิทธิพลเมืองตามกฎหมาย พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการใช้สิทธิพลเมืองตามกฎหมาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.84, S.D.=.379) พิจารณารายข้อพบว่าเยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นได้รับความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพที่รับรองไว้ตามกฎหมาย ($\bar{x}$ =4.86, S.D.=.375) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นไปตามเสรีภาพที่รับรองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{x}$ =4.83, S.D.=.402) และเยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระแสสังคมออนไลน์ เป็นต้น ($\bar{x}$ =4.82, S.D.=.456)

ด้านการพัฒนาดตนเอง พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการพัฒนาตนเอง ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.73, S.D.=.433) พิจารณารายข้อพบว่าเยาวชนต้องมีทักษะประสบการณ์ทางการเมือง ($\bar{x}$ =4.78, S.D.=.482) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เยาวชนพยายามมีบทบาททางการเมืองในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมือง การส่งเสริมประชาธิปไตย ($\bar{x}$ =4.73, S.D.=.508) และเยาวชนสามารถเข้าไปมีบทบาททางการเมือง หรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐในการใช้อำนาจทางการเมือง ($\bar{x}$ =4.69, S.D.=.484)

ด้านการปกป้องผลประโยชน์อย่างเสมอภาค พบว่า เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อปกป้องผลประโยชน์อย่างเสมอภาค ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.75, S.D.=.334) พิจารณารายข้อพบว่า เยาวชนต้องการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาผลประโยชน์ส่วนร่วมของสังคม ($\bar{x}$ =4.87, S.D.=.365) มากที่สุด รองลงมาได้แก่ เยาวชนต้องการมีส่วนร่วมในการธำรงรักษาสิทธิเสรีภาพของสังคม ($\bar{x}$ =4.79, S.D.=.432) และเยาวชนต้องการมีส่วนร่วมเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรของรัฐได้อย่างทั่วถึง ($\bar{x}$ =4.58, S.D.=.514)

ส่วนที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้น ตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

4.1 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างมูลเหตุ รูปแบบ และผล
ที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

พบว่า ด้านการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ (X1) ด้าน
การเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง (X2) ด้านความพยายามเข้าไปมีอิทธิพล
ทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง, (X3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลที่
เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
($r = .808$, $\text{Sig.} = .000$, $r = .789$, $\text{Sig.} = .000$, $r = .758$, $\text{Sig.} = .000$)

4.2 การวิเคราะห์ตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสู่สมการ การทำนายมูลเหตุ
รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย โดย
ใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสู่สมการ
(Stepwise Multiple Regression Analysis)

พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .852 และกำลังสองของ
สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า .725 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 3 ตัว ได้แก่ ด้านการ
เข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ ด้านการเข้าไปมีอิทธิพลในการ
ตัดสินใจโดยตรง และด้านความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือ
ของกลุ่มตนเอง ร่วมกันพยากรณ์มูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมี
ส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ได้ร้อยละ 72 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน
ของการพยากรณ์มีค่า .180

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์พหุคูณ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ
.05 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเกณฑ์และตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัว ได้แก่
ด้านการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ,ด้านความพยายามเข้าไปมี
อิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง และด้านการเข้าไปมีอิทธิพลใน
การตัดสินใจโดยตรง มีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรง ซึ่งสามารถนำไปสร้างสมการ
ต่อไปนี้

ในการสร้างสมการพยากรณ์ ผู้วิจัยเลือกโมเดล 3 มาใช้ในการค้นหามูลเหตุ รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยพบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน ด้านการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ (X_1) ด้านความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง (X_3), ด้านการเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง (X_2) ซึ่งส่งผลทางบวก โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = .392(X_1) + .233(X_3) + .133(X_2) + 1.122$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = .460(X_1) + .156(X_3) + .305(X_2)$$

อภิปรายผล

จากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย : มูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดของการอภิปรายดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรงในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมามากที่สุด การเคยไปใช้สิทธิ์ลงประชามติ และเคยเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองโดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนนั้น พิจารณาภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเยาวชนมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง และความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง สะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนไทยในช่วงอายุ 19-25 ปี ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการเลือกตั้ง ลงประชามติ การร่วมแสดงความคิดเห็น พุดคุยอภิปรายประเด็นทางการเมืองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ และพยายามเข้ามามี

บทบาททางการเมืองผ่านการเคลื่อนไหวทางการเมือง เพื่อผลักดันอุดมการณ์ ความเชื่อความคิดทางประชาธิปไตย สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของพิชญภัฏ เพชรนุกุลเกียรติ (2556, บทคัดย่อ). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนวัยรุ่นหนุ่มสาว : ศึกษาเฉพาะกรณี นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (องครักษ์) พบว่า มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อมูลทางการเมืองที่เป็นประโยชน์แก่นิสิต โดยมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยเลือกตั้งนอกพื้นที่เมื่อถึงวาระการเลือกตั้ง และนิสิตส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นและเห็นความสำคัญของการเลือกตั้ง และการรับรู้ข่าวสาร ความรู้สึกสัมฤทธิ์ผลและทัศนคติทางการเมืองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2. จากการศึกษามูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย พบว่า มูลเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนส่วนใหญ่มีการจูงใจมาจากความรู้สึกสนใจทางการเมือง รู้สึกว่าระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชนและประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทำให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ เช่น การพูดคุย สนทนา แสดงความคิดเห็นทางการเมือง กับเพื่อน และคนใกล้ชิด การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ เฟสบุ๊ค ไลน์ ทวิตเตอร์ และการเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง เช่น การเคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น จุดเทียนแสดงสัญลักษณ์ การมอบดอกไม้ การเคยร่วมรณรงค์ทางการเมือง การประท้วงรัฐบาล และสุดท้ายคือเยาวชนมีส่วนร่วมรณรงค์ติดต่อประสานงานของกลุ่มการเมือง โดยผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย เพื่อต้องการใช้สิทธิพลเมืองตามกฎหมาย เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นได้รับความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพที่รับรองไว้ตามกฎหมาย เป็นไปตามเสรีภาพที่รับรองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และเยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระแสสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น และด้านการพัฒนาตนเอง เช่น เยาวชนต้องมีทักษะประสบการณ์ทางการเมือง เยาวชนพยายามมีบทบาททางการเมืองในการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมือง การส่งเสริมประชาธิปไตย

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย พบว่า ด้านการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ (X1) ด้านการเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง (X2) ด้านความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง, (X3) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถพยากรณ์มูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ได้ร้อยละ 72 สะท้อนให้เห็นว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรงในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมามากที่สุด การเคยไปใช้สิทธิลงประชามติ และเคยเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนนั้น พิจารณาภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเยาวชนมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง และความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง สาธารณะหรือของกลุ่มตนเอง และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างของ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย ทั้ง 3 ปัจจัยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเยาวชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อการใช้สิทธิพลเมืองตามกฎหมาย มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การพัฒนาตนเอง และสุดท้ายการปกป้องผลประโยชน์อย่างเสมอภาค ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Teorell, (2006, pp. 787-810) ได้อธิบายมูลเหตุ แนวคิด และผลที่เกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีมูลเหตุการณ์เข้าไปมีส่วนร่วมที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ด้านทรัพยากร และด้านการใจ ซึ่งมูลเหตุทั้ง 2 ประการดังกล่าวจะนำไปสู่แนวคิดการมีส่วนร่วมในระดับตั้ง 3 ระดับ ได้แก่ 1) การเข้าร่วมอภิปรายในประเด็นการเมือง/สาธารณะ Political Discussion 2) การเข้าไปมีอิทธิพลในการตัดสินใจโดยตรง (Direct Decision Making) และ 3) ความพยายามเข้าไปมีอิทธิพลทางการเมือง (Influencing Attempts) ซึ่งผลจะเกิดขึ้นตามมาของการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับได้แก่ 1) การใช้สิทธิพลเมืองตามกฎหมาย (Subjection Legitimacy) 2) การพัฒนาตนเอง (Self-Development) และ 3) การปกป้องผลประโยชน์อย่างเสมอภาค (Equal Protection of Interests)

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย :มูลเหตุ รูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นตามมา ผู้ศึกษาสามารถเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยได้ดังต่อไปนี้

1. เยาวชนควรชักชวน โน้มน้าวให้บุคคลอื่นๆ มีความเชื่อความคิดเห็นทางการเมืองเหมือนตนเองเพื่อส่งเสริมความเข้าใจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ถูกต้องเหมาะสมเพิ่มมากขึ้น

2. เยาวชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมรณรงค์ติดต่อประสานงานของกลุ่มการเมืองหรือพรรคการเมืองเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมทางการเมืองที่สร้างสรรค์ให้เป็นรูปธรรมและเป็นไปทิศทางที่ชัดเจน เหมาะสมกับการส่งเสริมประชาธิปไตยในรูปแบบที่เหมาะสม

3. กลุ่มการเมือง พรรคการเมือง หรือสถาบันการศึกษาควรเปิดโอกาส หรือส่งเสริมสนับสนุนให้กลุ่มเยาวชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อปกป้องรักษาผลประโยชน์ชาติ หรือท้องถิ่น เช่น กลุ่มเยาวชนประชาธิปไตยในชุมชน ให้เยาวชนเป็นกรรมการกิจการงานการเมือง หรือทางบริหารทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับพรรค หรือระดับประเทศเพิ่มมากขึ้นในการกิจงานทางการเมืองหรือการบริหารต่างๆ เป็นต้น

4. เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกระแสสื่อสังคมออนไลน์ ควรส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองอย่างเป็นทางการมากขึ้น เช่น การแสดงความคิดเห็นเวทีสาธารณะ ประชาคมประชาพิจารณ์ หรือร่วมจัดทำแผนพัฒนาในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด เป็นต้น

5. เยาวชนยังไม่สามารถเข้าไปมีบทบาททางการเมือง หรือดำรงตำแหน่งทางการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐในการใช้อำนาจทางการเมือง จำเป็นอย่างยิ่งที่กฎหมายควรเปิดโอกาสให้เยาวชนเข้ามามีบทบาททางการเมือง หรือ สนับสนุนให้มีตำแหน่งกิจการงานเยาวชนประชาธิปไตยในกิจกรรมทางการเมือง เป็นต้น

6. การศึกษาในครั้งต่อไป ควรศึกษาองค์ประกอบที่เหมาะสมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน เพื่ออธิบายองค์ประกอบ ปัจจัยที่เหมาะสมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา ยิ่งยืน. (2549). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิต นักศึกษา ในวิกฤตการณ์ทางการเมืองยุคปลายรัฐบาลทักษิณ. (Unpublished Master's thesis). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ปีที่ 10 (ฉบับที่ 1 ม.ค.-มิ.ย.2545), น.129-139.
- คณะนิติฯ ศรีบัวบานและคณะ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- ชญพัณณ์ พุ่มสวณ. (2557). บทบาทภาคประชาชนกับการมีส่วนร่วมกับทางภาครัฐต่อการให้บริการสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา : เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร. (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม
- ชญาน์ทัต เอี่ยมฉาย. (2555). แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสำนึกพลเมือง พ.ศ. 2545-2551. (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- ชิตพล กาญจนกิจ. (2545). ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล. (Unpublished Doctoral dissertation). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชต์ แซงมะหมัด. (2557). ค่านิยม วัฒนธรรมและอุดมภูมิประชาธิปไตย. สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพมหานคร : ส.เจริญ การพิมพ์.
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2546). โครงการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็นต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ. ชุดโครงการวิจัยเรื่อง การติดตามและประเมินผลบังคับใช้รัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- จิรพล เกษมสุวรรณ. (2529). ความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกรุงเทพมหานคร. (Unpublished Master's thesis). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร
- นภาพรณ ใจสัจจะ. (2557). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการ : ศึกษาเฉพาะกรณี ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา.(2546). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : 598 Print.
- นาริวรรณ กลิ่นรัตน์. (2550). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชนชั้นกลางไทยในกระแสโลกาภิวัตน์. (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- มนตรี จิโรโงไท. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการใช้วาทกรรมทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2548-2553. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ.(2548). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2549). ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy). กรุงเทพฯ : ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). อธิบายความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัชรารณณ์ โรจนบุรานนท์. (2552). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในอำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.
- พิชญากัด เพชรนุกูลเกียรติ. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนวัยรุ่นหนุ่มสาว : ศึกษาเฉพาะกรณี นิสิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ องครักษ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2556.

- พิบูลย์ อรุณสันติโรจน์.(2554).การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานในเขต
อุตสาหกรรม นวนคร จังหวัดปทุมธานี. (Unpublished Master's thesis).
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พิษณุ เสี่ยงมพงษ์. (2556). ลักษณะประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- มูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ. (2546). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน.มูลนิธิ
ปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อติยา ไชยฤทธิ์. (2555). การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการ
บริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ :กรณีศึกษา จังหวัดพิษณุโลก.
(Unpublished Master's thesis). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- อารีวรรณ พลจันทร์. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี. (Unpublished Master's
thesis) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- เอกวิทย์ ธีรวิโรจน์. (2553). ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน :
กรณีศึกษา เทศบาลเมืองนางรอง. (Unpublished Master's thesis).
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- Townsend, R. James. (1967). Political Participation in Communist China.
Berkley and Los Angeles : University of California Press.
- Teorell, Jan. (2006). Political participation and three theories of
democracy: A research inventory and agenda. European Journal
of Political Research, 45, 787-810. Lund University, Sweden.